

ЗМІСТ

| | |
|---|-----------|
| Передмова | 3 |
| РОЗДІЛ 1. ВАВИЛОНСЬКЕ ПРАВО | 8 |
| 1.1. Екскурс в історію | 8 |
| 1.2. Зародження вавилонського законодавства | 9 |
| 1.3. Кодекс Хаммурапі | 10 |
| 1.3.1. Вступ | 10 |
| 1.3.2. Класи | 12 |
| 1.3.3. Власність | 13 |
| 1.3.4. Сім'я | 17 |
| 1.3.5. Кримінальне право | 20 |
| 1.3.6. Суди | 21 |
| 1.4. Ассірійське право | 22 |
| 1.5. Хеттське право | 26 |
| РОЗДІЛ 2. РИМСЬКЕ ПРАВО | 30 |
| 2.1. Довідки про римське право | 30 |
| 2.2. Віхи історії Риму | 34 |
| 2.3. Історичні етапи розвитку римського права | 38 |
| 2.4. Джерела римського права | 41 |
| 2.4.1. Право писане і неписане | 41 |
| 2.4.2. Дванадцять таблиць | 42 |
| 2.4.3. Сенатські закони (<i>Senatus consulta</i>) | 44 |
| 2.4.4. Едикти магістратів (<i>Edicta magistratum</i>) | 44 |
| 2.4.5. Розсудливі відповіді (<i>Responsa prudentium</i>) | 46 |
| 2.4.6. Конституційні принципи (<i>Constitutiones Principum</i>) | 47 |
| 2.4.7. Ранні кодифікації та законодавство Юстиніана | 48 |
| 2.5. Основні норми римського права | 51 |
| 2.5.1. Особове право (<i>The Law of Persons</i>) | 51 |
| 2.5.1.1. Рабство (<i>Slavery</i>) | 51 |
| 2.5.1.2. Громадянство (<i>Citizenship</i>) | 51 |
| 2.5.1.3. Сім'я (<i>Family</i>) | 52 |
| 2.5.1.4. Шлюб (<i>Marriage</i>) | 52 |

| | |
|--|----|
| 2.5.1.5. Опіка (<i>Guardianship</i>) | 54 |
| 2.6. Власність і володіння | 54 |
| 2.6.1. Процедури цивільного права « <i>ius civile</i> » | 55 |
| 2.6.1.2. Відбирання у незаконного володільця (<i>In Jure Cessio</i>) | 55 |
| 2.6.1.3. Набувальна давність (<i>Usucapio</i>) | 55 |
| 2.6.2. Процедури стосовно « <i>ius gentium</i> » | 56 |
| 2.6.2.1. Заволодіння (<i>Occupatio</i>) | 56 |
| 2.6.2.2. Приналежність (<i>Accessio</i>) | 56 |
| 2.6.2.3. Власність на річ, виготовлену з майна іншої особи (<i>Specificatio</i>) | 56 |
| 2.6.2.4. Скарб (<i>Thesauri inventio</i>) | 56 |
| 2.6.2.5. Володіння, що переходить у власність (<i>Traditio</i>) | 56 |
| 2.7. Суперфіцій та емфітевзис | 57 |
| 2.8. Сервітути (<i>Servitudes</i>) | 57 |
| 2.9. Володіння (<i>Possession</i>) | 57 |
| 2.10. Зобов'язання (<i>Obligations</i>) | 58 |
| 2.10.1. Делікт (<i>Delict</i>) | 58 |
| 2.10.2. Контракт (<i>Contract</i>) | 58 |
| 2.10.3. Спадкування за заповітом (<i>Testamentary Succession</i>) | 59 |
| 2.10.4. Спадкування без заповіту (<i>Intestate succession</i>) | 60 |
| 2.11. Процесуальне право (<i>Procedure</i>) | 61 |
| 2.12. Історична доля римського права | 62 |
| РОЗДІЛ 3. КАНОНІЧНЕ ПРАВО | 64 |
| 3.1. Довідки про канонічне право | 64 |
| 3.2. Канонічне право до Граціана | 65 |
| 3.3. Діяльність Граціана та її наслідки | 71 |
| 3.4. Канонічне право після Торентської ради | 74 |
| 3.5. Кодекс канонічного права папи Бенедикта XV | 75 |
| 3.6. Канонічне право Англії та англіканської общини | 76 |
| 3.6.1. Англія | 76 |
| 3.6.2. Ірландія | 77 |
| 3.6.3. Шотландія | 78 |
| 3.6.4. США | 79 |
| 3.6.5. Південна Африка | 79 |
| 3.7. Канонічне право Східної Церкви | 80 |
| РОЗДІЛ 4. АНГЛО-САКСОНСЬКЕ ПРАВО | 82 |
| 4.1. Довідки про загальне право (<i>Common Law</i>) | 82 |
| 4.2. Право справедливості (<i>Equity</i>) | 86 |
| 4.3. Основні риси англо-саксонського права | 88 |

| | |
|---|-----|
| РОЗДІЛ 5. РИМСЬКО-ГОЛЛАНДСЬКЕ ПРАВО | 92 |
| 5.1. Поняття «римсько-голландське право» | 92 |
| 5.2. Література з римсько-голландського права | 96 |
| РОЗДІЛ 6. КОДЕКС НАПОЛЕОНА | 99 |
| 6.1. Довідки про Кодекс | 99 |
| 6.2. Народження Кодексу | 101 |
| 6.3. Основні норми Кодексу | 103 |
| 6.4. Поширення Кодексу | 104 |
| РОЗДІЛ 7. РИМСЬКО-ГЕРМАНСЬКЕ ПРАВО | 108 |
| 7.1. Німецьке цивільне укладення | 108 |
| 7.1.1. Підгрунття Кодексу | 108 |
| 7.1.2. Структура Кодексу | 111 |
| 7.1.3. Основні норми Кодексу | 113 |
| 7.1.4. Зобов'язальне право | 115 |
| 7.1.5. Майнове право | 116 |
| 7.1.6. Сімейне право | 117 |
| 7.1.7. Спадкування | 118 |
| 7.1.8. Післямова до підрозділу | 119 |
| 7.2. Німецьке торговельне уложення | 120 |
| 7.3. Німецький конкурсний статут | 121 |
| 7.4. Німецьке цивільно-процесуальне право | 123 |
| РОЗДІЛ 8. КОДЕКС БУСТАМАНТЕ | 126 |
| 8.1. Довідка про Кодекс | 126 |
| 8.2. Текст Кодексу | 128 |
| Вступний розділ — Загальні правила | 128 |
| КНИГА I. МІЖНАРОДНЕ ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО | 130 |
| <i>ЧАСТИНА I. ПРО ОСОБИ</i> | 130 |
| Глава I. Громадянство і натуралізація | 130 |
| Глава II. Доміцилій | 131 |
| Глава III. Виникнення, припинення і значення цивільної особи | 132 |
| Розділ I. Фізичні особи | 132 |
| Розділ II. Юридичні особи | 132 |
| Глава IV. Про шлюб і розлучення | 133 |
| Розділ I. Юридичні умови, які мають бути наявними для укладення шлюбу | 133 |
| Розділ II. Форма шлюбу | 134 |
| Розділ III. Наслідки шлюбу для особистості подружжя | 134 |

| | |
|--|-----|
| <i>Розділ IV. Недійсність шлюбу та її наслідки</i> | 134 |
| <i>Розділ V. Розставання і розлучення</i> | 135 |
| <i>Глава V. Батьківство і встановлення батьківства</i> | 135 |
| <i>Глава VI. Аліментні зобов'язання родичів</i> | 136 |
| <i>Глава VII. Батьківська влада</i> | 137 |
| <i>Глава VIII. Усиновлення</i> | 137 |
| <i>Глава IX. Відсутність без вісті</i> | 138 |
| <i>Глава X. Опіка</i> | 138 |
| <i>Глава XI. Марнотратство</i> | 139 |
| <i>Глава XII. Емансипація і повноліття</i> | 139 |
| <i>Глава XIII. Реєстрація актів громадянського стану</i> | 140 |
| <i>ЧАСТИНА II. МАЙНО</i> | 140 |
| <i>Глава I. Класифікація майна</i> | 140 |
| <i>Глава II. Власність</i> | 141 |
| <i>Глава III. Спільне майно</i> | 141 |
| <i>Глава IV. Володіння</i> | 142 |
| <i>Глава V. Узуфрукт користування і проживання</i> | 142 |
| <i>Глава VI. Сервітути</i> | 143 |
| <i>Глава VII. Реєстри власності</i> | 143 |
| <i>ЧАСТИНА III. РІЗНІ СПОСОБИ НАБУТТЯ ВЛАСНОСТІ</i> | 144 |
| <i>Глава I. Загальна засада</i> | 144 |
| <i>Глава II. Дарування</i> | 144 |
| <i>Глава III. Спадкування взагалі</i> | 144 |
| <i>Глава IV. Заповіт</i> | 144 |
| <i>Глава V. Спадкування</i> | 145 |
| <i>ЧАСТИНА IV. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ДОГОВОРИ</i> | 146 |
| <i>Глава I. Загальні положення про зобов'язання</i> | 146 |
| <i>Глава II. Загальні положення про договори</i> | 147 |
| <i>Глава III. Договори про майно за шлюбу</i> | 148 |
| <i>Глава IV. Продаж, уступка вимоги, боргові зобов'язання і новація</i> | 149 |
| <i>Глава V. Найм</i> | 149 |
| <i>Глава VI. Рента</i> | 149 |
| <i>Глава VII. Товариство</i> | 149 |
| <i>Глава VIII. Позики</i> | 150 |
| <i>Глава IX. Заклад</i> | 150 |
| <i>Глава X. Ризикові договори</i> | 150 |
| <i>Глава XI. Мирова угод і арбітраж</i> | 150 |
| <i>Глава XII. Поручительство</i> | 150 |
| <i>Глава XIII. Застава, іпотечна застава і ручна застава нерухомості</i> | 150 |
| <i>Глава XIV. Квазі-договори</i> | 151 |

| | |
|---|-----|
| <i>Глава XV. Співпадіння і першість боргів</i> | 151 |
| <i>Глава XVI. Набувальна давність</i> | 152 |
| КНИГА II. МІЖНАРОДНЕ ТОРГОВЕЛЬНЕ ПРАВО | 152 |
| Розділ I. Купці та торгівля взагалі | 152 |
| <i>Глава I. Купці</i> | 152 |
| <i>Глава II. Статус торговця і торговельних угод</i> | 153 |
| <i>Глава III. Торговельний реєстр</i> | 153 |
| <i>Глава IV. Торговельні місця та офіційне котирування державних паперів і паперів на пред'явника</i> | 153 |
| <i>Глава V. Загальні положення про торговельні договори</i> | 153 |
| Розділ II. Спеціальні торговельні договори | 154 |
| <i>Глава I. Торговельні товариства</i> | 154 |
| <i>Глава II. Торговельна комісія</i> | 155 |
| <i>Глава III. Торговельна застава і позика</i> | 155 |
| <i>Глава IV. Сухопутне перевезення</i> | 155 |
| <i>Глава V. Страхові договори</i> | 155 |
| <i>Глава VI. Договір векселя та інші подібні торговельні папери</i> | 156 |
| <i>Глава VII. Підrobка, крадіжка, розтрата, втрата кредитних паперів і паперів на пред'явника</i> | 156 |
| Розділ III. Морська і повітряна торгівля | 157 |
| <i>Глава I. Морські і повітряні судна</i> | 157 |
| <i>Глава II. Спеціальні договори морської і повітряної торгівлі</i> | 157 |
| Розділ IV. Позовна давність | 158 |
| КНИГА III. МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО | 158 |
| <i>Глава I. Кримінальні закони</i> | 158 |
| <i>Глава II. Правопорушення, здійснені в іноземній державі, що є Договірною стороною</i> | 159 |
| <i>Глава III. Злочинні діяння, вчинені поза національною територією</i> | 160 |
| <i>Глава IV. Різні питання</i> | 160 |
| КНИГА IV. МІЖНАРОДНИЙ ПРОЦЕС | 160 |
| Розділ I. Загальні засади | 160 |
| Розділ II. Компетенція | 161 |
| <i>Глава I. Загальні правила компетенції з цивільних і торговельних справ</i> | 161 |
| <i>Глава II. Вилучення із загальних правил компетенції у цивільних і торговельних справах</i> | 163 |
| <i>Глава III. Загальні правила компетенції у кримінальних справах</i> | 163 |

| | |
|---|------------|
| <i>Глава IV. Вилучення із загальних правил компетенції у кримінальних справах</i> | 164 |
| <i>Розділ III. Видача</i> | 164 |
| <i>Розділ IV. Право бути стороною у процесі і порядок здійснення цього права</i> | 168 |
| <i>Розділ V. Судові вимоги і доручення</i> | 169 |
| <i>Розділ VI. Винятки міжнародного характеру.</i> | 169 |
| <i>Розділ VII. Докази.</i> | 170 |
| <i>Глава I. Загальні положення про докази</i> | 170 |
| <i>Глава II. Спеціальні правила доказування іноземних законів.</i> | 171 |
| <i>Розділ VIII. Апеляційна скарга</i> | 171 |
| <i>Розділ XI. Банкрутство або неплатоспроможність та їх наслідки</i> | 171 |
| <i>Глава II. Універсальність банкрутства або неплатоспроможності і їх наслідки</i> | 172 |
| <i>Глава III. Мирова угода і відновлення у правах.</i> | 172 |
| <i>ЧАСТИНА X. Виконання рішень, винесених іноземними судами</i> | 173 |
| <i>Глава I. Цивільні справи</i> | 173 |
| <i>Глава II. Акти добровільної юрисдикції</i> | 174 |
| <i>Глава III. Кримінальні справи</i> | 175 |
| <i>РОЗДІЛ 9. ВИДАТНІ ЮРИСТИ СВІТУ</i> | 176 |
| Аккурсій Франциск (Franciscus Accursius) | 176 |
| Бартол Саксоферратський (Bartolus of Saxoferrato) | 176 |
| Блекстоун Вільям (William Blackstone) | 177 |
| Бісмарк Отто фон (Otto Fürst von Bismarck-Schönhausen) | 178 |
| Булгарій (Bulgarus) | 178 |
| Бустаманте Антоніо (Antonio Sanchez Bustamante y Sirven) | 179 |
| Блюнтчлі Йоганн Каспар (Bluntchli Johann Kaspar) | 180 |
| Гай (Gaius) | 181 |
| Граціан (Gratianus) | 181 |
| Гроцій Гуго (Hugo Grotius) | 182 |
| Дайсі Альберт (Albert Venn Dicey) | 183 |

| | |
|--|------------|
| Діонісій Малий (Dionysius Exiguus) | 184 |
| Ірнерій (Imerius) | 185 |
| Камбасерес Жан (Jean-Jacques-Regis de Cambacis) | 185 |
| Лабео (Markus Antistius Labeo) | 186 |
| Модестін Геренній (Modestinus Herennius) | 187 |
| Наполеон (Napoleon Bonaparte) | 188 |
| Папініан (Papinian; Aemilius Papinianus) | 188 |
| Паул Юлій Благорозумний (Julius Paulus Prudentissimus) | 189 |
| Савіньї Фрідріх (Friedrich Karl von Savigny) | 190 |
| Сторі Джозеф (Joseph Story) | 191 |
| Трібоніан (Tribonian) | 193 |
| Ульпіан (Ulpian; Donitius Ulpianus) | 193 |
| Юстиніан I (Justinian I) | 194 |
| | |
| ДОДАТКИ | 196 |
| <i>Додаток 1. Перелік президентів і віце-президентів США</i> | <i>196</i> |
| <i>Додаток 2. Довідки про президентів США</i> | <i>203</i> |
| <i>Додаток 3. Довідки про віце-президентів США, які не ставали президентами США</i> | <i>239</i> |
| <i>Додаток 4. Перелік пап римських</i> | <i>256</i> |
| <i>Додаток 5. Перелік держав, що зникли, та невизнаних держав</i> | <i>271</i> |
| <i>Додаток 6. Англійські (британські) монархи</i> | <i>273</i> |
| <i>Додаток 7. Прем'єр-міністри Великобританії</i> | <i>275</i> |
| <i>Додаток 8. Шотландські монархи</i> | <i>280</i> |
| <i>Додаток 9. Прем'єр-міністри Австралії</i> | <i>282</i> |
| <i>Додаток 10. Прем'єр-міністри Канади</i> | <i>284</i> |
| <i>Додаток 11. Прем'єр-міністри Нової Зеландії</i> | <i>286</i> |
| <i>Додаток 12. Прем'єр-міністри Ірландії</i> | <i>289</i> |
| <i>Додаток 13. Керівники Південної Африки</i> | <i>290</i> |
| <i>Додаток 14. Президенти Франції</i> | <i>291</i> |
| <i>Додаток 15. Прем'єр-міністри Франції</i> | <i>293</i> |
| <i>Додаток 16. Керівники Німеччини</i> | <i>302</i> |
| <i>Додаток 17. Керівники Росії</i> | <i>305</i> |
| <i>Додаток 18. Керівники Московії, Росії та СРСР</i> | <i>309</i> |
| <i>Додаток 19. Перелік осіб, біографічні довідки про яких містяться в шеститомнику «Юридична енциклопедія»</i> | <i>314</i> |
| <i>Додаток 20. Перелік держав, державоподібних утворень та інших адміністративних і територіальних одиниць, довідки про які містяться в шеститомнику «Юридична енциклопедія»</i> | <i>339</i> |

| | |
|---|------------|
| <i>Додаток 21.</i> Лауреати Нобелівської премії миру | 345 |
| <i>Додаток 22.</i> Українські гетьмани | 352 |
| <i>Додаток 23.</i> Керівники українських урядів ХХ— ХХІ ст. | 357 |
| <i>Додаток 24.</i> Керівники українських держав ХХ— ХХІ століть. | 360 |
| <i>Додаток 25.</i> Перші секретарі Центрального Комітету Комуністичної партії України (радянських часів) | 361 |
| <i>Додаток 26.</i> Спікери Верховної Ради України | 362 |
| <i>Додаток 27.</i> Парламентські вибори 1990 р. в Україні . . | 363 |
| <i>Додаток 28.</i> Референдум та президентські вибори 1991 р. в Україні | 364 |
| <i>Додаток 29.</i> Вибори 1994 р. до Верховної Ради України . | 367 |
| <i>Додаток 30.</i> Президентські вибори 1994 р. в Україні . . | 368 |
| <i>Додаток 31.</i> Вибори 1998 р. до Верховної Ради України. | 370 |
| <i>Додаток 32.</i> Президентські вибори 1999 р. в Україні . . | 371 |
| <i>Додаток 33.</i> Вибори 2002 р. до Верховної Ради України . | 376 |
| <i>Додаток 34.</i> Президентські вибори 2004 р. в Україні . . | 378 |
| <i>Додаток 35.</i> Вибори 2006 р. до Верховної Ради України. | 403 |
| <i>Додаток 36.</i> Позачергові парламентські вибори 2007 року | 409 |
| <i>Додаток 37.</i> Глосарій офіційних радянських правни- чих термінів | 417 |
| <i>Додаток 38.</i> Парламентська кампанія 2008 р. | 565 |
| <i>Додаток 39.</i> Тести з марксистсько-ленінської теорії держави і права | 569 |
| <i>Додаток 40.</i> Президентські вибори 2010 р. в Україні . . | 588 |
| <i>Додаток 41.</i> Вибори до Верховної Ради України 2012 р. | 631 |
| Рекомендована література | 646 |

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Іван Іванович ДАХНО

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Оригінал-макет підготовлено
ТОВ «Центр учбової літератури»

Підписано до друку 21.03.2013. Формат 60x84 1/16
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура PetersburgCTT.
Умовн. друк. арк. 37.

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.